ГЛОБАЛЬНА НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОЦЕСУ

Скаленко О., Пархоменко В.
провідний науковий співробітник ІСЕМВ НАН України,
академік Міжнародної академії інформатизації при ООН

Винахідницький геній народу –
батько усякого багатства.
С о к р а т

Загальносистемний розгляд проблем ефективної соціально-економічної діяльності як теоретично так і практично показує, що страте-гічний пріоритет сьогодні закономірно треба надавати інноваціям в сфері формування національного науково-інформаційного ресурсу. Також сьогодні чимало розмов точиться навколо проблем організа-ції національного соціально-економічного процесу в *конкуренто-спроможному режимі*. Тут треба прямо сказати: поки-що у нас відсутнє стратегічне бачення цієї проблематики не тільки з точки зору наших потреб, внутрішніх реалій і ресурсних можливостей, а й з огляду на інтенсивні й надпотужно впливові ***глобалізаційні хвилі***, які ***об'єктивно необхідно вимагають відповідної до часу модернізації систем господарювання у світовому конкурентному середовищі***.

Без усякого сумніву, в процесі вивчення поставлених проблем, передусім, ми зобов'язані глибше й по суті розібратись у ключовій термінології: ***глобальність, конкурентоспроможність, інновації.***

Якщо наголосити на *головному*, то зрозуміло, що ***стратегічний погляд*** на ці проблеми у контексті вказаних визначень принципово можливо сформувати тільки ***за умов наявності сучасних методо-логічно-концептуальних засад***. Тобто, тут треба спиратись на пог-либлені ***знання сутності*** *феноменів глобалізації, конкуренції* та *інноватизації.* Але, нажаль, сьогодні в сфері діяльності і розвитку ми також фактично маємо і *методологічну і конкретну концептуальну* ***кризу.*** Тому, користуючись авторськими розробками, викладеними в науковій монографії "***Глобальні резерви поступу****: інформація+ інтелект+інновації"*, спробуємо охопити стратегічну проблематику конкурентоспроможності за ***глобально-цивілізаційним підходом***.

Виходячи із загальноприйнятого у практичному використанні розуміння, а також пояснень, витлумачених різними словниками*, термін "***конкуренція***" означає *суперництво, змагання, боротьба* за досягнення кращих результатів діяльності в будь-якій сфері. Таким чином ***вміння***, в тому числі й потенційне, досягати високої та найвищої результативності уже може свідчити про ***конкуренто-здатність*** даного суб'єкта діяльності. А власне ***конкурентоспро-можність,*** як *системна характеристика суб'єктів* і, здебільшого, ***результатів*** соціально-економічної діяльності, означає вже *перевірену практикою* ***високу, або найвищу*** *серед учасників конкурентного співробітництва* ***ефективність праці*** *конкретного суб'єкта,* ***достатній обсяг та високу якість виробленої і реалізованої ним товарної продукції*** *у світовому вільноринковому середовищі.*

Така результативність праці на усіх рівнях, починаючи від суто індивідуальної до колективної в національному та міжнародному вимірах, повинна, як нам відомо, приносити *найбільші прибутки і соціальну користь* працівникам, народові та державі. Принагідно зауважимо, що такі позитиви реально випадають не завжди. Буває, що *процеси конкуренції породжують* ***моно- або олігополії***,тому для збереження *творчо-конкурентного середовища* майже усі розвинені країни формують *спеціалізовані*

антимонопольні структури, які мають запобігати явищам так званої ***несумлінної конкуренції***.

Нагадаємо, що тут ми *загальносистемно*, тобто за ***глобальним*** *підходом* розглядаємо проблему формування власне ***інноваційної стратегії конкурентоспроможного розвитку*** того чи іншого су-спільства, тієї чи іншої господарської структури, того чи іншого підприємства в тій чи іншій країні. Якщо йтиметься про українське суспільство, то, зрозуміло, повинна бути врахована ще й його системна національна специфіка. Доречі можна сказати, що в нашій державі сьогодні про *інноваційний шлях* розвитку також говориться немало. І вже не просто сказано, а й навіть "конструктивно" закла-дено, наприклад, в *українських програмах національного розвитку*.

Нажаль, в цих програмах ми не бачимо *адекватного до вимог часу саме* ***методологічно-концептуального підходу***. А бачимо, що майже повна ***безсистемність*** *урядових дій призвела до тривалої* ***"системної кризи",*** а також доконечно *затуманила й заплутала позитивні орієнтири* діяльності і розвитку в тенетах "імпортних", тобто національно ще не зовсім усвідомлених "неологізмах" типу *глобалізація, інформатизація, інтелектуалізація, стабілізація, модернізація, інноватизація* тощо.

Таким чином, в процесі поглибленого розгляду проблеми формування *інноваційної стратегії конкурентоспроможного розвитку* наблизився момент *сутнісного усвідомлення* терміну "***глобальність".*** Майже усі словники трактують цей термін як *всезагальність та планетарність*. В нашому випадку ***глобальність стратегії*** – це її ***всезагальність*** в *об'єктивно закономірному вимірі*. Тобто, в цій проблемі нам треба глибинно обгрунтувати два основні положення: а) показати, що *інноватизація* та *інноваційний ресурс* ***є об'єктивно необхідною основою прогресу****;* б) чітко визначити ***фундаментальні механізми формування та функціонування інноваційного ресурсу*** *в усіх без винятку* соціально-економічних системах.

Отже, що ж таке ***інновації*** *та* ***інноватизація*** *по суті?* Для чого конкретно вони потрібні в соціально-економічному житті? Яким чином *здобуваються та формуються* ***інноваційні ресурси***?

Відповідь на ці питання може бути *праксеологічно* стислою: ***інновації – це прогресотворчі результати інтелектуальної праці***. Конкретніше - це ***нові*** *суто наукові, науково-прикладні, організацій-но-управлінські та винахідницько-раціоналізаторські розробки*, що впроваджуються з метою ***перманентного вдосконалення*** соціаль-но-економічного життя. Отже, це *глобальна функція інновацій*.

Загальносистемний або ***глобалістично-цивілізаційний*** підхід до розгляду *фундаментальної сутності інновацій* та проблематики ***інноватизації*** усіх сфер життя, в свою чергу, вимагає *послідовного усвідомлення* ***генезису та механізмів*** *функціонування інноваційного ресурсу* в соціально-економічних системах. Отже, будучи *новими результатами в процесі пізнання об'єктивно існуючого світу*, ***фундаментальні природничонаукові інновації****,* як *стратегічно пріоритетний ресурс на шляху свого функціонування* в трудових процесах, закономірно називаються ***відкриттями***. А як *науково сформульовані поняття про відкриті закономірності* перебігу природних процесів вони ***на методологічному плані складають головну частину цілепокладальної, генетично та функціонально єдиної науково-інформаційної системи людства і кожної нації,*** *передусім, в якості праксеологічної основи людської діяльності, безпечного та ефективного соціально-економічного розвитку.*

Для того, щоб досконало врахувати *глобальну та пріоритетно стратегічну функцію наукових відкриттів* в соціально-економічних процесах треба ретельно простежити їх феноменологію вже як *фундаментального, об'єктивно необхідного інформаційного ресурсу в процесах людської праці,* ***особливо для організації конкуренто-спроможних*** *трудових систем на сучасному етапі розвитку****.***

Отже, *відкриття* як науково обгрунтовані поняття про закони розвитку об'єктивно існуючого світу стають ***інформаційною першоосновою для практичної діяльності***, в

тому числі *основою для саморозвитку науки*. Тобто, в своїх практично-функціональних циклах відкриття *феноменологічно* переходять в ***парадигми, вчення, теорії, концепції, методи, винаходи*** тощо. Але науково-прикладні розробки – це вже результати інтелектуальної творчості з використанням *відкриттів* ***як первинно об'єктивного*** інформаційного ре-сурсу *інноваційного розвитку*. Отже відкриття і винахід – різні речі.

І ще зауважимо, що ***достовірним*** *відкриттям* може вважатися лише *фундаментальнонаукове поняття (як сутність) про, власне,* ***природні явища*** *та характер здійснення* ***міжоб'єктних***, тобто незалежних від людини процесів. А ***технологічний винахід*** чи ***управлінський прийом*** - це вже *конкретно-цільовий спосіб або пристрій*, який для того, щоб ***міг бути реалізованим та соціально корисним, принципово повинен розроблятись лише на основі уже відкритих закономірностей перебігу природних процесів***.

Таким чином, окрім *фундаментальнонаукових відкриттів*, ***нова*** *конкретно-цільова, тобто прикладна* ***організаційно-управлінська*** *та* ***науково-технічна інформація*** *феноменологічно-інтегрованим чином складає* ***інноваційний ресурс розвитку***, який, зрештою, і ***забезпечує конкурентоспроможність технологічно-виробничої сфери як передумови кращого задоволення духовних, фізіологіч-них та екологічних потреб людей*** в кожному суспільстві.

То чому ж ми наголошуємо на ***інноватизації*** *саме технологі-чно-виробничої сфери суспільства?* Яким чином новітні, наприклад так звані ***високі технології*** впливають на конкурентоспроможність?

По-перше, ***передумовність соціально-економічного забезпече-ння*** людей *беззаперечно підтверджена усією історією світового розвитку*. Особливу очевидність цьому аргументові надали **XX** та початок **XXI** століття, тобто на етапі, коли, попри усі цивілізаційні успіхи, найбільш чутливою стала *проблематика глобального плану*, і, щонайперш, з ***мальтусіансько-медоузьким*** *забарвленням*.

По-друге, світові реалії і тенденції розвитку новітніх часів чіт-ко демонструють ***вирішальну роль рівня розвитку технологічно-виробничої сфери як першопоказника конкурентоспроможності, політичної могутності, екологічної та соціально-економічної безпеки кожної нації.***

Отже, в *стратегічному вимірі* нам ще залишилось прояснити питання ***органічного функціонального взаємозв'язку*** *по-сучасному високих*, тобто ***інноваційних*** *виробничих технологій* з *поставленою метою досягнення рівня* ***конкурентоспроможності*** у світовому та національному соціально-економічному просторі.

Зрозуміло, що мова тут повинна йти про *фундаментальні*, тобто ***глобально закономірні механізми функціонування інноваційного ресурсу*** в сфері соціально-економічного життя, передусім та здебільшого, в технологічно-виробничих процесах.

Ми уже встановили, що *свій функціональний шлях* ***справжня інновація*** *починає на етапі наукового пізнання об'єктивно існуючого світу, де набуває суто* ***ідеально-інформаційного*** *виміру*. Потім, уже як ***первинно-об'єктивний інформаційний ресурс***, феномено-логічно трансформується в теоретично-концептуальні та прикладні розробки, але також в ***інформаційному варіанті*** - як результати творчої інтелектуальної праці – *методи, винаходи, корисні проми-слові моделі, раціоналізаторські пропозиції*. В суто технологічно-виробничих процесах ці, по-суті ***ідеально-інформаційні інновації***, переходять в *речовинно-енергетичну сферу*, знову ж таки *за принци-пом* "***людського трансінформаційного управлінського чинника" - є д и н о ї рушійної сили*** *цього дещо загадкового процесу.*

Ми уже знаємо, що *швидкість людського* ***мислення як творчої інтелектуальної праці на ідеально-інформаційній основі*** *великою мірою перевищує швидкість багатьох інших природних процесів*. Відтак, ***людина природно отримала можливість подумки випе-реджати ці процеси, будуючи на цьому грунті свою управлінську могутність,*** але з *інформаційним прямим та зворотним зв'язком.*

Функціонально-прогресотворча *здатність інтелектуально-ін-формаційних* ***інновацій***, які уже трансформувались в технологічно-виробничу сферу, з *загальносистемної (системно-інформаційної)* точки зору, *фундаментально полягає* в ***ефекті транс-психо-інфо-рмаційно-технологічного п р и с к о р е н н я природно закономірних процесів***, в тому числі *виробничих.* Це ***об'єктивна, глобально закономірна функція і н н о в а ц і й.***

Справа в тому, що *однакові за трудовими цілями, але різні за способами та пристроями* технологічно-виробничі системи законо-мірно можуть мати різну ***ресурсоємність, продуктивність праці*** та ***якість виробленої продукції***. Саме тому *людство як глобальний суб'єкт праці, заради свого виживання та самовдосконалення,* буквально ***приречене постійно вдосконалювати технології своєї діяльності****,* головним чином, за *фундаментальними принципами* ***економії природних ресурсів, підвищення продуктивності та соціальної ефективності праці.***

У зв'язку з цим, нагадаємо ще думку відомого мислителя-глобаліста Ш.Монтеск'є, який, можливо навіть не здогадуючись про інтенсивний наступ сучасної глобалізаційної проблематики, сказав: "***По-моєму, найбільш досконалим є те, що досягається за най-менших витрат"***. Сприйняття такого розуміння проблем великою мірою полегшує наше завдання виробити саме ***глобальну інноваційну стратегію діяльності і розвитку в сучасно напруженому конкуренцією світогосподарському середовищі.***

На превелике щастя, *принципи підвищення продуктивності та якості результатів праці в режимі економії ресурсів за своїми напрямками співпадають з* ***вектором дії ефекта транс-інформа-ційно-інноваційно-технологічного прискорення***. Адже, чим менше речовинно-енергетичних ресурсів витрачається в трудових процесах, тим *менше опір середовища і тим більша швидкість процесів виробництва, тобто продуктивність праці*. Власне, перманентний пошук і впровадження в господарське життя ***ресурсозберігаючих***, в тому числі *безвідходних* технологій – це і є ***глобальна функціональна сутність інноватизації*** соціально-економічного життя на рівні *національної і міжнародної конкурентоспроможності.*

Що стосується ***інноваційних політичних або організаційно-управлінських рішень***, то вони також повинні бути ***доцільно*** спря-мовані на забезпечення високої продуктивності в процесах праці, доконечного отримання гуманітарно та соціально корисних резуль-татів на шляху національного розвитку. Отже, ***функціонально*** вони мають концентруватись на проблемі задоволення життєво важливих *фізіологічних, екологічних і, вирішальною мірою, духовних потреб людей.* ***Але усе це принципово може здійснюватись лише з вико-ристанням уже наявних інформаційних знань про об'єктивні можливості*** досягнення поставлених *трудових цілей* як ***ідеально-інформаційних моделей*** людських потреб, якісного і продуктив-ного ***трансінформаційного цілепокладання*** в системах соціально-економічної діяльності. Додамо, що в проблемі успішної реалізації усякої стратегії вирішальну роль відіграють ***соціально-психологічні*** *показники моралі, правосвідомості і духовного виховання громадян.*

Надвисновок: *глобальну стратегію інноваційного конкурен-тоспроможного розвитку* в новітньо історичних умовах коротко й *комплексно-послідовно* можна сформулювати таким чином:

І Н Ф О Р М А Ц І Й Н И Й ресурс, здобутий в процесах сис-темно доцільного функціонування науково-дослідних закладів; +

І Н Т Е Л Е К Т У А Л Ь Н И Й ресурс, здобутий в процесах фах-ової підготовки кадрів, здатних творчо продукувати інновації; +

І Н Н О В А Ц І Й Н И Й р е с у р с, здобутий в процесах науково збагаченої новими знаннями активної, творчо організованої праці, а також нова технологічна інформація, ноу-хау і прийоми майстерності, по-сучасному прогресивне, високопродуктивне, ресурсозберігаюче виробництво, технологічна сфера якого постій-но вдосконалюється інтегрованими зусиллями суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Скаленко О.К.* Глобальні резерви поступу: інформація + інтелект + інновації. – К.: Основи, 2000. – 398 с.
2. *Скаленко О.К.* Суспільство знань XXI ст.: системно-інформаційна теорія розвитку // Наука та наукознавство, № 1, 2006.
3. *Скаленко О.К.* Глобальна інформаційна стратегія конкурентоспроможного розвитку України // матеріали н/т конф. ІСЕМВ НАНУ, 2004.
4. *Бард А. и др.* Нетократия. – Ст.П.: Стокгольм. школа экономики, 2004. – 256 с.